

Z obozu pod murami Moskwy 15 Octobra 1618 a.

Ojczy drogi.

Nie wiem zali ten list dojdzie do rąk Twoich, z krain tak dalekich naszym lubelskim lasom, ale spieszę donieść, że łaską Boską bez znaczniejszych ran tę moskiewską kampanię odbywam. O brata mego Daniela nie turbuj się także. Wszakże parę razy ranion w ręce, bo to zawsze gorąca głowa do przodu wiecznie rwie się, to do zdrowia prędko przychodzi. W domu wszyscy zdrowi? Matka dalej słabuje?

U Was pewno jesień dopiero i ciepła jeszcze słońce daje trochę. Tutaj, daleko w ruskich krajach zima już mocno trzyma. Siedzimy pod murami, głodni i zziębnięci. Dobrze że przynajmniej drew na opał nie brakuje, bo tu jeno same lasy dookoła. Wojsko utyskuje, jak to u nas, żołąd jeszcze nie wyptacony, a przychodzi do wojowania zimą. Wszakże niewiele brakło a mogliśmy dziś już się ogrzewać w domach w mieście, bo parę dni temu do szturm na miasto przyszło. Główną komendę nad armią oddał nasz królewicz hetmanowi Chodkiewiczowi i on szturmem zarządzał. Zamysłem było bramę główną petardą rozewrzeć jak to pod Smoleńskiem się stało. Oczywiście pomysł ten przedkładał słynny pan Nowodworski, który ze swoja piechotą podjął się tego zadania. Dołączyliśmy i my do tej imprezy jako i inni dworzanie królewicza, pan Jakub Sobieski czy Jerzy Ossoliński. Plan był dobry, bo i kozacy Konaszewicza-Sahajdacznego dla pozorów najpierw uderzyli w inną część miasta, ale Hetman nasz, lubo znający się na wojaczce, co przecie widzieliśmy w ciągu kampanii, podrwił sprawę. Całe wojsko nasze, już rano wiedziało o wszystkim, to i musiały wieści dotrzeć poza mury, bo psubraty czekali na nas w gotowości. Przywitali nas takim ogniem, że piechota pana Nowodworskiego poszła w rozsypkę, jeszcze zanim dotarliśmy pod dodatkowo umocnioną bramę. Skoczył był zatem pan Nowodworski i petardą rozerwał wejście do ostróżka dla dodatkowej ochrony postawionego, a my zasię wpadliśmy zaraz do środka i w pień wycielimy jego załogę. Na to na murach chyba zaczęli uciekać obrońcy, bo ostrzał zelżał, więc kopnęliśmy się rozsadać główną bramę. Ale dobrze wzmocniona i trudno się było podkopać, a i obrońcy przyszli do sprawy, bo zaczęły latać gęsto kule. Pochowaliśmy się gdzie mogliśmy, ale i tak padło kilku naszych. Przyznam, że strach mnie zdjął, że już z pod tej bramy nie uda się wyjść cało, ale szczęście nam wciąż dopisywało. W końcu ranny został i pan Nowodworski, więc go z Danielem porwaliśmy i salwowaliśmy się z tego przeklętego miejsca. Niestety szturm się nie udał, ale zara na drugi dzień po nim zaczęło się paktowanie. Przerazili się pewnikiem i od razy przystąpili do rozmów. Czekamy zatem co z tego wyniknie, a na razie najgorzej z panem Nowodworskim, bo leży i słabuje mocno a medyk królewski się obawia, że trzeba będzie rękę odciąć bo rana paskudnie wygląda.

Z listem posyłam też łupów trochę, bom w trakcie jednej potrzeby znacznego bojara ułapiłem. Osobnie szablę pięknie kamieniami wysadzaną i szyszak złotem ozdobioną. Żelaza mi tu nie brakuje, a niewygodą tuta, więc pomyślałem by zaufanego wyprawić, niech i Wasze oczy cieszą tę skarby.

Słońce zachodzi, przeto i pisać nie będę już miał jak, zatem panu Bogu się oddaję wraz z bratem w opiekę, obyśmy rychło mogli wrócić w rodzinne i żeby Was wszystkich w zdrowiu oglądać.

Uprzejmie cię miłujący syn.

Drogi Przyjacielu!

Pewnie słyszałeś o naszej spektakularnej ucieczce z Carogrodu. Po przegranej bitwie musieliśmy uciekać spod Cecory. Ja, Stanisław Koniecpolski, Samuel Korecki, Marek Jakimowski i Bohdan Senyk przebyliśmy długą drogę, gdy pewnej nocy wyszedł nam naprzeciw pewien mężczyzna. Zaproponował on pomoc w dotarciu do Rzeczypospolitej. Musiał widocznie rozpoznać kapitana Koreckiego, który był bardzo znany. Przeszliśmy kawałek drogi i nagle, pośród ciemności, przewodnik zniknął. Zaniepokoił się. Wtem zrobiło się jasno od pochodni. Okazało się, że wpadliśmy w zasadzkę. Przewodnik był tak naprawdę tureckim szpiegiem. Niestety aresztowano nas.

Zostaliśmy umieszczeni w więzieniu Yedikule w Stambule. Była to dobrze strzeżona Twierdza. Wtrącono nas do celi, która miała małe okienko. Widać przez nie było dziedziniec. W kącie pomieszczenia leżał ranny Jan Żółkiewski. Zdecydowałem, aby go opatrzyć. Po jakimś czasie przyszedł do nas strażnik, ponieważ miało się odbyć spotkanie z poselstwem polskim, by nas wykupić. Mieliśmy założyć kajdany, które zostały nam podane przez kratę. Wartownik kazał nam, po założeniu kajdan, pójść w pewnym kierunku. Zastanawialiśmy się, co mamy zrobić. Pomyśleliśmy, że może być to kolejna zasadzka i chcąc nam coś zrobić lub zabić. Postanowiliśmy, że założymy kajdany i na korytarzu jeden z nas zaatakuje strażnika i go ogłuszy.

Wyszliśmy z celi ze spętanymi rękoma. Zaczęliśmy rozmawiać po polsku, aby uspić jego czujność i w pewnym momencie strażnik ogłuszony padł na ziemię. Zabraliśmy jego halabardę, szablę i pęk kluczy, który miał przy sobie. Zdjęliśmy kajdany. Wtargaliśmy strażnika do celi. Podsadzono mnie do okienka. Zobaczyłem na dziedzińcu wóz, który jakby na kogoś czekał. Zacząłem nasłuchiwać. Rozmawiano o zabraniu jakiś więźniów. Domyśliłem się, że chodzi o nas. Zszedłem na ziemię.

Jeden z nas przebrał się za strażnika, by nasze wyjście z celi wyglądało chociaż trochę wiarygodnie. Postanowiliśmy zabrać ze sobą słabego Żółkiewskiego. W tej chwili usłyszeliśmy głos z zewnątrz: „Prowadzisz tych więźniów?”. Ktoś z nas odkrzyknął, że tak.

Wyruszyliśmy w kierunku przeciwnym kierunkowi niż wskazał nam strażnik. Doszliśmy do jakiś drzwi. Otworzyliśmy je i zobaczyliśmy śpiącego strażnika. Postanowiliśmy także go ogłuszyć. Po tym znaleźliśmy skrzynię z dwoma strojami strażników. Postanowiliśmy, że przebiorą się dwie osoby, w tym ja. Również temu strażnikowi zabraliśmy broń. W kącie tej sali znaleźliśmy drzwi, które udało się nam odtworzyć.

Po otwarciu usłyszeliśmy chlupot wody. Okazało się, że to były kanały Stambułu, w których panowała ciemność. Zatem postanowiliśmy wziąć dwie pochodnie. Nagle w oddali słychać było bieg i krzyki ludzi. Na pewno zauważyli nasze zniknięcie. Pospiesznie zamknęliśmy drzwi na klucz i ruszyliśmy kanałem.

Po jakimś czasie ukazało się światło. Dostrzegliśmy wyjście na powierzchnię. Znaleźliśmy się w jakimś zaułku, z którego zobaczyliśmy ulicę pełną ludzi. Udaliśmy się w jej kierunku. W okolicy znajdowała się łaźnia, do której zdecydowaliśmy się wejść. Po wejściu ukazało się pomieszczenie, w którym siedział właściciel. Popatrzył na nas z lekkim podejrzeniem i wpuścił do wnętrza. Tam postanowiliśmy zabrać trzem osobom pływającym, ubrania i pieniądze.

Osoby przebrane za strażników zmieniły stroje. Po wyjściu do poprzedniego pomieszczenia, ogłuszyliśmy właściciela. Jemu również zabraliśmy pieniądze.

Wyszliśmy na ulicę, gdzie spotkaliśmy pana Serebkowicza, który rozpoznał kapitana Koreckiego. Zapytał się, co my tu robimy. Następnie zaprosił nas do siebie.

Gdy dotarliśmy do jego domu, powiedzieliśmy mu, że chcemy uciec ze Stambułu. On powiedział, że wszyscy o tym wiedzą i jesteśmy poszukiwani w całym mieście. Poprosiliśmy go o ubrania, jedzenie oraz lekarza dla słabego Żółkiewskiego. Lekarz zmienił mu opatrunki. Serebkowicz zasugerował nam, byśmy uciekali galerą, ponieważ w mieście trwa parada marynarzy i to jest najmniej ryzykowna droga ucieczki. Poprosiliśmy go o broń. Dał nam trzy pistolety. Halabardy postanowiliśmy zostawić w domu Serebkowicza. Przebraliśmy się. Żółkiewski zaproponował, że zostanie, ponieważ nie chce być dla nas ciężarem. Przekonaliśmy go, aby z nami wyruszył. Wkrótce udaliśmy się w stronę portu.

W porcie rzeczywiście było mało ludzi. Postanowiliśmy zdobyć jeden statek. Dwóch z nas walczyło ze strażnikami na trapie. Jednego wartownika udało się zrzucić do wody, a drugi został postrzelony. Ja postanowiłem szybko wbiec na pokład i zadałem śmiertelny cios jednemu marynarzowi. Ze mną na pokład wbiegli Korecki i Żółkiewski, który strzelił w kierunku kapitana okrętu, ale niestety chybił. Korecki zranił kolejnego marynarza. Tymczasem na trapie udało się zepchnąć rannego wartownika. Jakimowski zaatakował kapitana. Ja podbiegłem do Koreckiego i pomogłem mu w walce. Po opanowaniu statku Korecki przemówił do galerników i obiecał im wolność, gdy wypłyniemy. W ten sposób ruszyliśmy w stronę Morza Śródziemnego.

Była to przygoda pełna trudności, wysiłku, ale udało się nam uciec

Twój przyjaciel

Jan Vogel

Ujście Dniepru 1 Julius 1621 a.

Moja najmilsza Katarzynko, pociecho moja serdecznie miła.

Niezbadane są zrządzienia boskie. Nie dalej jak kilka tygodni temu pisałem do Ciebie ze znienawidzonego przeze mnie więzienia w Carogrodzie, a dziś oto stoję na pokładzie statku kupieckiego, znowu wolny. Już po raz drugi udało mi się zbiec od przeklętego Turczyna, razem z druhami moimi serdecznymi, z którymi dzieliłem niedolę. Zaraz opowiem wszystko, ale spieszę donieść, że zdrowie powoli już odzyskuję po chudych miesiącach niewoli, więc wszystko zmierza ku dobremu.

A z naszą ucieczką było tak. Jeszcze podczas potrzeby cecorskiej, gdyśmy się strasznej ostatniej nocy salwowali z marszu, straciłem z oczu swoich i los rzucił mnie pomiędzy 4 towarzyszy. Przedziwna to była mieszanka, która, jak się okazało, miała stawić czoła wielu przygodom. Był wśród nich sam pan hetman polny koronny Stanisław Koniecpolski, pan Marek Jakimowski jeden z dowódców lekkiej jazdy – awanturnik jakich wielu u nas na Rusi, Jan Vogel (przepomniałem jego prawdziwego miana) – jeden z oficerów poległego pana Żółkiewskiego i Bohdan Senyk kolejny krajan z Rusi – jeden z Atamanów kozackich. Niewiele by brakowało, a byśmy przedostali się do kraju zaraz po bitwie, ale zdradził nas Wołoszyn jeden, gdyśmy uciekali i wydał turkom. Ale to już wiesz z poprzednich listów. Parę tygodni po moim ostatnim pisaniu, przenieśli nas do innej celi. Jakież było nasze zdziwienie, gdy okazało się, że jest w niej także syn zmarłego hetmana, pan Żółkiewski! Niestety, źle ci on przechodził turecką niewolę i był w złym stanie. Tak się złożyło, że właśnie to, spowodowało wydarzenia, które pomogły nam w ucieczce. Gdyśmy jednego dnia, którego panu Żółkiewskiemu się gorzej zrobiło, zawezwali strażę, dowiedzieliśmy się, że przybyło poselstwo by rozmawiać o wykupie z niewoli. Wprawdzie później się okazało, żeśmy za bardzo zaszli za skórę Turczynowi i w ogóle nie chce pertraktować o naszym uwolnieniu, ale najważniejsza była rozmowa, która się wtedy odbyła. Przepomniałem imienia posła od króla, ale przedstawił on nam zaufanego króla – kupca ormiańskiego pana Serebkowicza. Rozmowa z nim tchnęła w nas nowego ducha, dzięki czemu zaczęliśmy obmyślać plan ucieczki. Dodatkowo, kupcowi udało się przekazać nam mieszek ze złotem, dzięki czemu mogliśmy spróbować przekupić strażników. I w rzeczy samej się nam to udało. Siła przygód jeszcze przeszliśmy, o których gdy się już spotkamy to na pewno opowiem dokładniej, ale najważniejsze w tym wszystkim było, że u pana Serebkowicza znaleźliśmy schronienie. Napoił nas i zapewnił szaty, dzięki którym mogliśmy udać kupców i zaciągnąć się na statek. Niech no tylko wrócę na swoje włości, a ozłocę tego ormianina. Tymczasem żadne morska pogoń już nam nie straszna, gdyż udało się nam już w płynąć do Dniestru.

Mam nadzieję, że rychło już się zakończy czas naszej rozłąki,

Waszej Miłości uprzejmie z serca miłujący małżonek.

Samuel Korecki

Szanowny Hetmanie,

Historia z Chodkiewiczem zaczęła się tak, pewnego pięknego dnia hetman zastał mnie na progu mojej miejsciny i raczył się mnie pytać „szlachcicu czyś nie zechciałbyś razem z moimi braćmi pójść na wyprawę na Moskwę?” Ja na jego pytanie bez pomyślunku rzekłem „Hetman racz wybrać jednego z najbardziej znanych szlachciców pośród pięciu wiosek. Służenie u boku tak aż dostojnego Hetmana to zaszczyt dla miejscowego szlachcica takiego jak ja”. I wraz z wojskiem Chodkiewicza raczyliśmy się na koniach rozpocząć najazd na Moskwę. Kiedy minęło 10 jesieni Hetman Chodkiewicz który słynął z dobrej pamięci wybrał się do mojej wioski i spytał się tamtejszych chłopów, czy w jego domu zastanie szlachcica zwanego Wilkomirem Odważnym, chłopci zgodnie z prawą (prawdą) powiedzieli „zastanie Hetman go w swojej miejscinie, jeśli ten w porę nie wyruszył na zamek króla”. Hetman Chodkiewicz pospiesznie ruszył do Wilkomira. W samo południe ów hetman raczył się spotkać wraz Wilkomirem by powiadomić szlachcica o planach, które ma na następne lato.

Podpisano Wilkomir Odważny

PS. (Słowo wyjaśnienia nadanie szlachcicowi imienia "Wilkomir Odważny zostało spowodowane obroną Hetmana przeze mnie jako szlachcica przed wilkami podczas podróży do Moskwy)

Antek Białecki